

**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ
(AR-İÇ)

KARARLAR BÜLTENİ

SAYI: 6

FASİKÜL: 1

NİSAN 2014

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

ALTINCI SAYI BİRİNCİ FASİKÜLE ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde bireysel başvurunun işleme başlanması ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

İlk olarak Mahkemenin karar veren yargısal oluşumlarının sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir: Daha önce sadece Genel Kurul şeklinde karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esas hakkında karar vermek üzere iki Bölüm ve kabul edilebilirliğinin tespiti için her bir Bölüm altında üçer Komisyon oluşturulmuştur. Mahkemenin Bölümleri ve Komisyonları arasında konu itibarıyla yetki açısından bir ayırım yapılmadığını belirtmek gerekir. Her Bölüm ve her Komisyon bireysel başvuruya ilişkin herhangi bir konuda karar alabilmektedir. Bu da Mahkemenin farklı birimlerinin verilen kararlardan haberdar olması zorunluluğunu getirmektedir.

İkinci olarak norm denetimi yaparken Mahkemenin verdiği kararların sayısı ve çeşidinin bireysel başvuruya göre son derece az olduğu bilinmelidir. Başvuru ve kararların sayısındaki bu artış, verilen kararların gerek Mahkeme çalışanları gerekse diğer muhatapları tarafından bilinir kılınması çabasını gerek kılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yargısal oluşumları kararlarını verirken daha önce kendisinin ve diğer oluşumların verdiği kararları dikkate almak zorundadır. Mahkemenin bu anlamda belki de *en zorlu sınavı içtihadta istikrarın sağlanmasıdır*. Bu zorluğun aşılması her şeyden önce içtihadın bilinebilirliği ile mümkündür. Ancak bu, Mahkemenin daha önceki içtihadını izlemek zorunda olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bununla beraber eğer Mahkeme daha önceki içtihadını değiştirmek istiyorsa, bunun haklı ve ikna edici gerekçelerini ortaya koymalıdır ki hukuki güvenliğine saygı göstermiş olsun ve inandırıcılığını temin edebilsin.

Bireysel başvurunun muhataplarının da kararları bilmesi ve takibi önemlidir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarı şansı konusunda belli kanaate sahip olacaklarından başvurularını ona göre formüle edecekler ya da başarı şansı yoksa hiç başvuru yapmayabileceklerdir. Böylece Mahkeme de gereksiz iş yükünden kurtulacaktır.

İçtihadın tanınmasında yaşanabilecek sıkıntıları aşmak ve onun bilinebilirliğinin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurularak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Araştırma ve İctihat Birimine bu yönde bir görev de verilmiştir: *"Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmalarını yapmak."* (md. 26/2ç)

Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Bölümlerinden çıkan kararların herkes tarafından daha kolay bir şekilde bilinebilir kılınması için belli dönemler halinde kararın esaslı noktalarını ön plana çıkartarak anlatan bir Bülten çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bültenin elektronik olarak her ay, basılı halinin ise aylık bültenleri bir araya getirecek şekilde üçer aylık dönemler halinde çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Elinizdeki bültenin içeriğinde Mahkeme tarafından ilgili dönemde verilen tüm kararlara değil sadece önceki içtihadın tekrarı niteliğinde olmayan ve dikkat çekici olduğu düşünülen kararlara yer verilmiştir. Ayrıca Genel Kurul ve Bölümlere ilişkin karar özetlerinin başında o ay içinde yayınlanan bütün kararların listesi ve çok kısa da bu kararların içeriğine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu listenin hazırlanmasında Bölümler Sekreterliği ve Yazı İşleri Müdürlüğü verileri esas alınmıştır.

Bültende kararların sunumunda yer alan başlıklardan;

“*Karar Bilgileri*”, kararın hangi yargısal oluşum tarafından verildiği, kararın tarihi ve sayısına ilişkin karar künye bilgisidir.

“*Sistemik Kavramlar Dizisi*”, o kararın ilgili olduğu kavramları ön plana çıkartmaktadır. Bu kavramlar anayasada geçen kavramlar olabileceği gibi (hukuk devleti vb.), Mahkemenin kendi içtihadını ile geliştirdiği kavramlar da (hukuk güvenliği, belirlilik ilkesi vb.) olabilir. Ayrıca bu kavramların mutlaka Mahkemenin esas incelemesine ilişkin olmasına da gerek yoktur. Usule ilişkin bir takım kavramların da (başvuru usulü, kişi bakımından yetkisizlik, açıkça dayanaktan yoksunluk vb.) burada yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu kısmın temel amacı, kavramlar üzerinden giderek okuyucunun Mahkemenin belli alandaki içtihadına kolayca erişiminin sağlanmasıdır.

“*Kararın Özü*” başlığı altında kararın esas itibarıyla ilkesel anlamda ne anlattığı ifade edilmek istenmektedir. Mahkemenin bir hükme varırken hangi ilkeleri ve argümanları kullandığı kısa ve veciz bir şekilde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla başvurudan (iptal, itiraz ya da bireysel başvurudan) bağımsız olarak Mahkemenin bu kararda kullandığı ilkeler ortaya konulmaktadır. Bir önceki başlıkta geçen kavramlar bir anlamda Mahkeme içtihadı ile açılmaktadır.

Eğer karar konusunda daha ayrıntılı bir bilgiye ihtiyaç duyulursa bu durumda “*Kararın özeti*” başlığına bakılması uygun olacaktır. Kararın özeti başlığının sunumunda da Genel Kurul ve bireysel başvuru kararlarının ayrı ayrı belirtilmesi yerinde olacaktır.

Genel Kurul kararlarında;

“*Kararın özeti*” üç ana kısma ayrılmaktadır (Örnek 1). İlk kısımda kararın daha iyi anlaşılmasını sağlayacak temel bilgiler verilmektedir: Davanın konusu, dava konusu kuralın anlamı ile iptal veya itiraz talebinin gerekçeleri. Ancak bazı davalar esasa geçilmeden ilk inceleme aşamasında reddedildiğinden dolayı bu kısımda sadece kararın anlaşılmasına yarayacak hususlar belirtilmektedir.

İkinci kısımda Mahkemenin ortaya koyduğu içtihadın daha geniş şekilde gerekçeleri ile açıklaması (kararın özü kısmındaki bilgilerin daha da detaylandırılması) yapılmaktadır. Genel Kurul açısından bu ilkeler Mahkemenin yarım asrı aşkın tecrübesi neticesinde daha önceki kararlar sayesinde artık yerleşik hale gelmiştir. Bir anlamda burada Mahkemenin içtihadı ilkeleri somut normun değerlendirilmesinden önce hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise içtihadı ilkeler çerçevesinde somut normun değerlendirilmesi yapılmakta ve Mahkemenin vardığı sonuç, hüküm bölümünde ortaya konulmaktadır.

Bireysel başvuruya ilişkin kararlarda ise;

“*Kararın özeti*” şu hususları içermektedir (Örnek 2): İlk kısımda objektif bir şekilde hak ihlali iddiasını çevreleyen olay ve olguların özeti yapılmaktadır. Bunun hemen ardından başvurucunun iddiaları ve talebi sıralanmaktadır.

İkinci kısımda Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler ortaya konulmakta ya da hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise Mahkemenin vardığı sonuç kısa gerekçesiyle birlikte aktarılmaktadır.

Bültenin elektronik versiyonunda sayfanın en sonunda Genel Kurul ve Bölümlerin kararlarının aslına ulaşılmasını sağlamak amacıyla köprü oluşturulmuş, kararların yayımlandığı internet adresi verilmiştir.

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ

ÖRNEK 1

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/1/2013 tarih ve E.2012/93, K.2013/8 sayılı kararı.

Resmi Gazete: 28/3/2013-28601

SistematiK Kavramlar Dizisi:

Hukuk devleti ilkesi

Hukuki güvenlik

Belirlilik ilkesi

Suç ve cezalara ilişkin ilkeler

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi

İdari ve adli para cezası

İmar mevzuatı

Kararın Özeti:

Anayasa'ya göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Zira bu husus, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

Kararın Özeti:

İstanbul 7. İdare Mahkemesi 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9.12.2009 günlü, 5940 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 42. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...yapının sahibine," ibaresinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu "yapının sahibine," ibaresi, ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapı yapma eyleminin karşılığı olarak cezai müeyyide uygulanacak kişileri ifade etmektedir. Başvuru kararında, itiraz konusu ibarenin hukuk devletinin ilkelerinden olan belirlilik ilkesine aykırı olduğu, öte yandan suçlu olmayanın da cezalandırılmasının Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmüne aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi olan "belirlilik" ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Belirlilik ilkesi, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından da önem arz etmektedir. Mahkeme, Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan, "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmünü de açıklamıştır.

Açıklama [A1]: Bültenin arkasında yer alan sistematik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Açıklama [A2]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Açıklama [A3]: 1. paragrafın ilk cümlesi iptali istenen kuralları belirtmektedir.

Açıklama [A4]: 2. cümle kurala mahkemece verilen objektif anlamını belirtmektedir.

Açıklama [A5]: 3. cümle iptal talebinin gerekçesini belirtmektedir.

Mahkemeye göre ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır ve amacı, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı **cezalandırılmamasıdır**.

Açıklama [A6]: 2. ve 3. paragraflar kararın gerekçesidir.

Anayasa Mahkemesi, Danıştay'ın istikrar kazanan içtihatlarında yapının sahibi ibaresinden, mevzuata aykırı yapıyı inşa eden kişinin anlaşılacağı belirtiltiğini, idarelerce gerekli araştırma yapılarak mevzuata aykırı inşai faaliyeti yapan kişi tespit edilerek idari yaptırımın bu kişiye uygulanması gerektiğinden bu anlamda söz konusu ibarenin Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "*Ceza sorumluluğu şahsidir.*" hükmüne aykırı olmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Bu görüşe S. KALELİ, A. ALTAN, F. KANTARCIOĞLU, M. ERTEN, Z. A. PERKTAŞ ile M. TOPAL katılmamışlardır.

Açıklama [A7]: Kararın Sonucu

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A8]: Kararın tamamına bu ibare tklanarak ulaşılabilir.

ÖRNEK 2

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 5/3/2013 tarih ve 2012/74 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Başvuru konusu işleme karşı idari ve yargısal kanun yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı takdirde başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü İkinci Öğretim Programına dikey geçiş kapsamında kayıt yaptırmak için müracaat etmiş ancak kaydı yapılmamıştır. Başvurucu, adı geçen öğretim programına kayıt için yaptığı başvurunun kabul edilmemesine ilişkin işleme karşı idari makamlara başvurmadığı gibi mahkemelerde dava da açmamıştır. Başvurucu, kayıt hakkı kazandığı hâlde yaptığı müracaatın kabul edilmediğini belirterek eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun, ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemeye göre esas olan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasıdır. Mahkeme, iddia edilen hak ihlallerinin olağan denetim mekanizmaları ile giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, olağan kanun yolları tüketilmeden, söz konusu işleme karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple Mahkeme, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna oy birliği ile karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A9]: Bültenin arkasında yer alan sistematik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Açıklama [A10]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Açıklama [A11]: 1. paragrafın ilk bölümü objektif olarak olayların özeti.

Açıklama [A12]: 1. paragrafın ikinci bölümü başvurunun taleplerini özetlemektedir.

Açıklama [A13]: Mahkemenin olaya ilişkin değerlendirmeleri ve kararının gerekçesi bu bölümde yer almaktadır.

Açıklama [A14]: Kararın sonucu

Açıklama [A15]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılacaktır.

İÇİNDEKİLER

GENEL KURUL KARARLARI

2014 Nisan Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi.....	9
Genel Kurulun 17/7/2013 tarih ve E.2012/146, K.2013/93 sayılı kararı.....	11
Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/158, K.2014/68 sayılı kararı.....	14

BÖLÜM KARARLARI

2014 Nisan Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Bölüm Kararları Listesi.....	18
Birinci Bölümün 7/3/2014 tarih ve 2013/19 başvuru numaralı kararı.....	19
İkinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/852 başvuru numaralı kararı	24
Birinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/1436 başvuru numaralı kararı.....	26
İkinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/4439 başvuru numaralı kararı	29
İkinci Bölümün 2/4/2014 tarih ve 2014/3986 başvuru numaralı kararı	31
İkinci Bölümün 7/3/2014 tarih ve 2013/4784 başvuru numaralı kararı	34

**GENEL KURUL
KARARLARI**

**2014 Nisan Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de
Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi**

Sıra No	Esas No	Karar No	Kararın Sonucu
1	E.2014/2	K.2014/21	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
2	E.2014/11	K.2014/24	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
3	E.2014/12	K.2014/25	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
4	E.2014/15	K.2014/27	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
5	E.2014/23	K.2014/31	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
6	E.2014/29	K.2014/34	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
7	E.2014/30	K.2014/35	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
8	E.2014/40	K.2014/43	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
9	E.2014/42	K.2014/45	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
10	E.2014/44	K.2014/47	Başvuran Mahkemenin gerekçeli başvuru kararında hâkim imzasının bulunmadığı görülmüş; dolayısıyla, başvuran Mahkemenin gerekçeli başvuru kararının bulunduğundan söz edilemeyeceğinden itiraz başvurusu, öncelikle 6216 sayılı Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin reddedilmiştir.
11	E.2014/45	K.2014/48	İtiraz yoluna başvuran aynı Mahkeme tarafından, itiraz konusu kuralın uygulanacağı başka dava dosyası kapsamında yapılmış olan itiraz başvurusunun (E.2013/137 sayılı), bakılmakta olan dava dosyası için de bekletici mesele sayılması gerekirken, tekrar başvuruda bulunduğu anlaşıldığından, 6216 sayılı Kanun’un 41. maddesinin (2) numaralı fıkrasına aykırı olduğu anlaşılan itiraz

			başvurusunun, Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin reddedilmiştir.
12	E.2014/54	K.2014/53	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
13	E.2014/51	K.2014/51	İtiraz konusu ibareye ilişkin başvuru, Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
14	E.2014/1	K.2014/20	İtiraz konusu ibareye ilişkin başvuru, Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
15	E.2013/158	K.2014/68	7.7.2010 günlü, 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrasının " <i>İzin almadan evlenen memurlar istifa etmiş sayılır.</i> " biçimindeki son cümlesinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istenilmiştir. İtiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 41. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir
16	E.2014/49	K.2014/50	İtiraz başvurusu, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiştir.
17	E.2012/146	K.2013/93	25.10.1963 günlü, 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin dördüncü fıkrasının " <i>...suçları işleyenlerin yargılanmaları Milli Savunma Bakanlığının önceden tesbit ve Resmî Gazete ile yayınlayacağı askeri mahkemelerde yapılır.</i> " bölümünün Anayasa'nın 2., 36., 37., 138. ve 145. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenilmiştir. İtiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 36., 37., 138., 142. ve 145. maddelerine aykırı görülerek iptal istemi reddedilmiştir.
18	E.2014/59	K.2014/55	Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli başvuru kararı yazmadan, kuralların Anayasa'ya aykırılığının değerlendirilmesi talebiyle itiraz başvurusunda bulunduğu anlaşılmış; 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasına aykırı olduğu anlaşılan itiraz başvurusunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddedilmiştir.

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 17/7/2013 tarih ve E.2012/146, K.2013/93 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 25/4/2014-28982

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Adil yargılanma hakkı

Tabi hâkim güvencesi

Bağımsız ve tarafsız mahkeme

Mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı

Askeri yargı

Yargı bağımsızlığı

Yer yönünden yetki

Mahkemelerin görev alanı

Kararın Özü:

“Yetki” kavramı, genel olarak bir davaya bakmakla görevli mahkemeler arasında yargılama yetkisinin dağılımını ifade eder. Bu yetkinin, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda suçun işlendiği yere, 353 sayılı Kanun’da ise ana kural olarak failin suçu işlediği anda tabi olduğu kadro ve kuruluş bağlantısına göre belirlendiği görülmektedir. Ceza usul hukukunda “görev” konusu, kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebildiği ve mahkemelerce de resen nazara alındığı hâlde, yer yönünden yetki ile ilgili kurallar, davaların makul süre içinde, en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını temin edecek olması nedeniyle kamu düzeniyle ilişkili değildir. Bunun sonucu olarak, gerek adli yargıda gerekse askeri yargıda yetki itirazı iddiasının ileri sürülmesi ve mahkemelerce nazara alınması hususu görev konusundan farklı olarak düzenlenmiştir. Yetki kuralları, esas itibarıyla, görev gibi yargı erkinin işleyişini, doğrudan doğruya etkileyen ve bu çerçevede belirleyici bir işlev gören kurallar niteliğini haiz olmadığından doğal hâkim ilkesinin, mahkemelerin yetkisi ile ilgili kurullarla, görevdeki kadar sıkı bir bağ ya da bağlantı içerisinde bulunduğu söylenemez.

Bir yargı yerinin, kuruluş, görev, işleyiş ve izleyeceği yargılama usulü itibarıyla hukuki yapılanmasının, doğal hâkim ilkesine uygunluğunun sağlanabilmesi için, bu alana ilişkin belirlemenin kanunla yapılmış olması tek başına yetmez. Ayrıca sözü edilen belirlemenin, yargılanacak olan uyuşmazlığın gerçekleşmesinden önce yapılmış olması da gerekir. Bu nedenle, doğal hâkim ilkesinin bünyesinde, “kanuniliğin” yanı sıra “önceden belirlenmiş” olmaya da yer verilmiştir.

Kararın Özeti:

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Mahkemesi, 25/10/1963 tarih ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin dördüncü fıkrasının "...suçları işleyenlerin yargılanmaları Milli Savunma Bakanlığının önceden tesbit ve Resmi Gazete ile yayımlayacağı askeri mahkemelerde yapılır." bölümünün iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru kararında, itiraz konusu kural nedeniyle Askeri Ceza Kanunu'nun 55., 56., 57., 58. ve 59. maddeleri ile 148. maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçları işleyenler açısından görevli olan bir mahkemenin, yargılama görevini yürütürken, bu görevin kendisinden yetki tespit kararı ismini taşıyan bir bakanlık genelgesi ile alınıp başka bir mahkemeye verilebileceğini bilmesinin ve bu kaygıyı duymasının hâkim bağımsızlığını zedeleyeceği, bahse konu suçlar açısından mahkemelerin görevlerinin değiştirilebilme ihtimalinin bulunmasının mahkemenin bağımsızlığını ve doğal hâkim ilkesini zedeleyeceği, bu suçları işleyenlerin baştan itibaren nerede yargılanacaklarını bilmeleri gerektiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 36., 37., 138. ve 145. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletini açıklamıştır. Buna göre hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Mahkeme, Anayasa'nın 37. maddesinde düzenlenmiş olan doğal hâkim güvencesinin, Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen adil yargılanma hakkının en önemli ögesi olan "*kanuni, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma*" hakkının temelini oluşturduğunu; Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları ve Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, ikinci fıkrasında ise hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan mahkemelerin bağımsızlığının teminat altına alındığını belirtmiştir.

Mahkeme ayrıca, Anayasa'nın 142. maddesinde, mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişlerinin ve yargılama usullerinin kanun ile düzenlenmesinin öngörüldüğünü; Anayasa'nın 145. maddesinin dördüncü fıkrasında, askeri yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askeri hâkimlerin özlük işleri askeri savcılık görevlerini yapan askeri hâkimlerin mahkemesinde görevli buldukları komutanlık ile ilişkilerinin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceğini de belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında şu tespitlerde bulunmuştur;

- Hâkimlerin bağımsızlığının, kararlarını verirken özgür olmalarının, her türlü kaygıdan, maddi, manevi baskı ve etkiden uzak bulunmaları ile mümkün olduğu,

- Mahkemelerin “bağımsızlığı ve tarafsızlığı”nın adil yargılanmanın koşulları arasında olduğu,

- Anayasa’da öngörülen yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının, askeri yargı için de geçerli olduğunda kuşku bulunmadığı,

- “Yetki” kavramının, genel olarak bir davaya bakmakla görevli mahkemeler arasında yargılama yetkisinin dağılımını ifade ettiği ve bu yetkinin, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda suçun işlendiği yere, 353 sayılı Kanun’da ise ana kural olarak failin suçu işlediği anda tabi olduğu kadro ve kuruluş bağlantısına göre belirlendiği; ceza usul hukukunda “görev” konusunun, kamu düzenine ilişkin olduğundan yargılamanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebildiği ve mahkemelerce de resen nazara alındığı hâlde, yer yönünden yetki ile ilgili kuralların, davaların makul süre içinde, en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını temin edecek olması nedeniyle kamu düzeniyle ilişkili olmadığı, bunun sonucu olarak ise gerek adli yargıda gerekse askeri yargıda yetki itirazı iddiasının ileri sürülmesi ve mahkemelerce nazara alınması hususu görev konusundan farklı olarak düzenlendiği; yetki kurallarının, esası itibarıyla, görev gibi yargı erkinin işleyişini, doğrudan doğruya etkileyen ve bu çerçevede belirleyici bir işlev gören kurallar niteliğini haiz olmadığından doğal hâkim ilkesinin, mahkemelerin yetkisi ile ilgili kurullarla, görevdeki kadar sıkı bir bağ ya da bağlantı içerisinde bulunduğunun söylenemeyeceği.

Anayasa Mahkemesi, askeri mahkemelerin, dayanağını Anayasa’dan alan ve kuruluş, görev ve yetkileri ile işleyiş ve yargılama usulleri 353 sayılı Kanun ile düzenlenen mahkeme olduklarını, 353 sayılı Kanun’un 1. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca Milli Savunma Bakanlığı, askeri mahkeme kurulması ve kaldırılması hususunda yetkili olup itiraz konusu kural uyarınca, kuralda belirtilen suçlara ait davaların önem ve özelliğine istinaden Milli Savunma Bakanlığının yetkili mahkemeyi tespit eden kararının, davaların makul süre içinde, en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını temin edecek iş bölümü ilişkisine ilişkin idari bir işlem niteliğinde olduğunu, bir yargı yerinin, kuruluş, görev, işleyiş ve izleyeceği yargılama usulü itibarıyla hukuki yapılanmasının, doğal hâkim ilkesine uygunluğunun sağlanabilmesi için, bu alana ilişkin belirlemenin kanunla yapılmış olmasının tek başına yeterli olmadığını, ayrıca sözü edilen belirlemenin, yargılanacak olan uyuşmazlığın gerçekleşmesinden önce yapılmış olmasının da gerektiğini, doğal hâkim ilkesinin bünyesinde, “kanuniliğin” yanı sıra “önceden belirlenmiş” olmaya da yer verildiğini, itiraz konusu kuralda belirtilen suçlara ait davaların önem ve özelliğine istinaden önceden tespit edilmiş askeri mahkemelerde görülmesi öngörüldüğünü ve bu mahkemelerin Resmî Gazete ile yayınlanması suretiyle doğal hâkim ilkesine uyulduğunu, Milli Savunma Bakanlığının yetkili mahkemeyi tespit eden kararının, bu kararın Resmî Gazete’de yayınlanmasından sonra işlenen suçları kapsayacağını, bu tarihten önce işlenen suçların görüleceği ya da mevcut yargılamaların yapıldığı yetkili mahkemeyi değiştirmeyeceğini, dolayısıyla Milli Savunma Bakanlığının yetkili mahkemeyi tespit eden kararının kişinin yargılanacağı mahkemeyi sonradan değiştirmeyeceğini belirterek itiraz konusu kuralın hukuk devleti, doğal hâkim ve yargı bağımsızlığı ilkelerine aykırı bir yönünün bulunmadığına oybirliğiyle karar vermiştir.

Kararın tam metni için web bağlantısı

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/158, K.2014/68 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 9/4/2014-28967

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Hukuk devleti

Hakkaniyet ve kamu yararı

Ölçülülük ilkesi.

Ailenin korunması

Devletin pozitif yükümlülükleri

Kararın Özü:

Kanunların kamu yararının sağlanması amacıyla yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Anayasa'nın 41. maddesinde, "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." denilmiştir. Aileyi Türk toplumunun temeli olarak tanımlayan Anayasa'nın 41. maddesinde, ailenin birey ve toplum hayatındaki önemine işaret edilmiş; Devlete, ailenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapması ve teşkilatı kurması konusunda ödevler yüklenmiştir. Böylece aile kurumuna anayasal koruma sağlanmıştır. Bu düzenlemeyle eşler ve çocuklardan oluşan ailenin birlik ve bütünlüğünün korunması amaçlanmaktadır. Nitekim uluslararası hukukun temel belgelerinden olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. maddelerinde de ailenin, toplumun doğal ve temel unsuru olduğu ve devlet tarafından korunmasının gerektiği belirtilmiş; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de herkesin, aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir.

Anayasa'nın 41. maddesiyle Devlete yüklenen pozitif ödevlerin bir gereği olarak, Devlet, kurulan aile birliğinin huzur ve refahını bozacak nitelikte ölçsüz müdahalelerden kaçınmak durumundadır.

Kanun koyucu, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik", başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, "gereklilik" başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını ve "orantılılık" ise başvuru önlem ve ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kurala uyulmaması nedeniyle kanun koyucu tarafından

öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında da "ölçülülük ilkesi" gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

Kararın Özeti:

Ankara 9. İdare Mahkemesi, 7/772010 tarih ve 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrasının "İzin almadan evlenen memurlar istifa etmiş sayılır." biçimindeki son cümlesinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

Başvuru kararında, kanun koyucunun hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak ölçülülük ilkesiyle bağlı olduğu ve kanunla öngörülen bir yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında söz konusu ilke gereğince makul bir dengenin bulunmasının zorunlu olduğu, Dışişleri Bakanlığı memurlarının yaptığı görevin niteliği dikkate alındığında, devletin güvenliğini sağlamak amacıyla düzenlemeler yapılması gerekli olmakla birlikte, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik tedbirlerin de hukuka, adalete uygun ve makul olması gerektiği, bu kapsamda Bakanlık memurlarının evlenmeden önce Bakanlığın iznini almakla yükümlü kılındıkları, ancak izin almadan evlenmeleri durumunda Devlet memurluğundan istifa etmiş sayılmasını öngören itiraza konu kuralın ölçülü olduğundan söz edilemeyeceği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 41. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Mahkeme ayrıca, Aileyi Türk toplumunun temeli olarak tanımlayan Anayasa'nın 41. maddesinde, ailenin birey ve toplum hayatındaki önemine işaret edildiğini; Devlete, ailenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapması ve teşkilatı kurması konusunda ödevler yüklendiğini, böylece aile kurumuna anayasal koruma sağlandığını, bu düzenlemeyle de eşler ve çocuklardan oluşan ailenin birlik ve bütünlüğünün korunması amaçlandığını; Anayasa'nın 41. maddesiyle Devlete yüklenen pozitif ödevlerin bir gereği olarak, Devletin, kurulan aile birliğinin huzur ve refahını bozacak nitelikte ölçsüz müdahalelerden kaçınmak durumunda olduğunu belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında, Dışişleri Bakanlığının, yürüttüğü görevlerin ülkenin çıkarlarına yönelik hassas konumu nedeniyle istihdam ettiği memurların kendisi, eşleri ve eş adayları hakkında güvenlik açısından sakınca doğurabilecek bir hâlin bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla düzenleme yapılması, bu kapsamda personele bazı yükümlülükler öngörülmesi ve bu yükümlülüğe aykırı davranışın da yaptırıma bağlanması hususunun kanun koyucunun takdir yetkisi içinde kaldığını; ancak, hukuk devletinde bir yükümlülüğe aykırılığın yaptırımı belirlenirken, bireylerin hak ve hürriyetlerinin gözetilmesi ve yaptırımın hakkaniyete uygun nitelikte olması gerektiğini; kanun koyucunun, düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük

ilkesiyle bağlı olduğunu; bir kurala uyulmaması nedeniyle kanun koyucu tarafından öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında da “ölçülülük ilkesi” gereğince makul bir dengenin bulunması zorunlu olduğunu belirtmiştir. Mahkeme sonuç olarak, Devletin dış politikasının güven içinde yürütülebilmesi için, Dışışleri Bakanlığı memurlarına evlenmeden önce izin alma yükümlülüğü öngörülmesinde kamu yararı bulunduğunun yadsınamayacağını, ancak, evlenilen kişi hakkında dış politika hizmetlerinin gerektirdiği güvenlik esasları yönünden herhangi bir olumsuz tespit bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, salt evlilik öncesi izin almamasından dolayı, kişinin belli bir süre kamu hizmetine girmesine engel olan memuriyetten istifa etmiş sayılma yaptırımının öngörülmesinin, ulaşılmak istenen amaç karşısında orantılı bir tedbir olduğu söylenemeyeceğini, bu durumun, hukuk devletinin bir gereği olan ölçülülük ilkesine aykırı düştüğü gibi Devletin, ailenin birliği ve refahını koruma hususundaki pozitif yükümlülüğünün de ihlali sonucunu doğurduğunu belirterek itiraz konusu kuralın Anayasa’nın 2. ve 41. maddelerine aykırı olduğuna oybirliğiyle karar vermiştir.

Kararın tam metni için web bağlantısı

BÖLÜM
KARARLARI

**2014 Nisan Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de
Yayınlanan Bölüm Kararları Listesi**

Sıra No	Kararı Veren	Başvuru No	Kararın Sonucu
1	2. Bölüm	2013/3986	Bir sosyal medya sitesine erişimin yasaklanması dolayısıyla ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkindir.
2	1. Bölüm	2012/1254	Hukuk (tazminat davası) yargılamasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.
3	1. Bölüm	2013/1436	Kamulaştırmaz el atmanın mülkiyet hakkını ihlal ettiğine ilişkindir.
4	1. Bölüm	2013/4439	Evli kadının evlenmeden önceki soyadını kullanamamasının manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkını ihlal ettiğine ilişkindir.
5	1. Bölüm	2013/5250	Kadastro davasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.
6	2. Bölüm	2012/1094	Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılmadığına ilişkindir.
7	2. Bölüm	2012/1313	Bedel tespit davasında makul sürenin aşıldığına ve kamulaştırma bedelinin faizsiz ödenmesi dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.
8	2. Bölüm	2013/4424	Kadastro davasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.
9	2. Bölüm	2013/5267	Tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığına ve adil yargılanma hakkı yönünden kanun yolu şikâyetine ilişkindir.
10	2. Bölüm	2013/5890	Hukuk (tazminat davası) yargılamasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.
11	1. Bölüm	2013/19	Askerde intihar olayında 17. maddenin ihlal edilmediğine ilişkindir.
12	1. Bölüm	2013/394	İşkence yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut ve kanıtlanamamış şikâyet niteliğinde olduğuna ilişkindir.
13	1. Bölüm	2013/2507	AYİM’in mevzuatı yanlış yorumladığı, bağımsız olmadığı ve karar düzeltme talebinin reddedilmesi sonucunda para cezası verilerek mahkemeye erişim hakkının engellendiği iddialarına ilişkin “açıkça dayanaktan yoksun”luğa, iki dereceli yargılama hakkı bakımından “konu bakımından yetkisizlik”e ilişkindir.
14	1. Bölüm	2013/4784	Savunma hakkının kısıtlandığı iddiasıyla ilgili açık ve görünür bir ihlal saptanmadığına ilişkindir.
15	2. Bölüm	2013/852	Sonradan yürürlüğe giren Anayasa değişikliğine dayanarak açılan davanın süre aşımından reddine yönelik kararlar ilgili başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğuna ilişkindir.
16	2. Bölüm	2013/2364	Zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiği şikâyeti yönünden “açıkça dayanaktan yoksun”luğa, etkili başvuru hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden “konu bakımından yetkisizlik”e, işe iade davasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.
17	2. Bölüm	2013/6261	Kadastro davasında makul sürenin aşıldığına ilişkindir.

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 7/3/2014 tarih ve 2013/19 başvuru numaralı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Başvuru yollarının tüketilmemesi

İtiraz kanun yoluna başvurulmaması

Adil yargılanma hakkı

Aleni Yargılama Hakkı

Yaşam hakkı

Devletin pozitif yükümlülükleri

Etkin soruşturma yükümlülüğü

Askerde intihar

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Ancak bu her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz.

Yaşama hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler bağlamında bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı da yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Zorunlu askerlik hizmeti için de geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için askeri mercilerin, kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerekmektedir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi göz önüne alınarak; pozitif yükümlülük, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede, basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşan

bir kusurun askeri yetkililere atfedilebilip atfedilemeyeceğinin ortaya konulması gerekmektedir.

Askerlik yükümlülüğü kapsamında yürütülen bazı eylem ve etkinliklerin doğasına ve insan unsuruna bağlı olarak ortaya çıkan risk seviyesine uygun şekilde yaşamı koruyucu yasal ve idari düzenlemelerin bulunması gerekmektedir. Devlet askerlik görevini zorunlu kıldığı için özellikle silahların kullanımı konusunda büyük bir titizlik göstermeli ve psikolojik sorunları olan askerlerin tedavi edilmesini ve onlara yönelik uygun tedbirlerin alınmasını sağlamalıdır. Oluşturulan yasal ve idari düzenlemelerde, askerlik yaşamının doğasında var olan tehlikelerle karşı karşıya bulunan askerlerin etkin bir şekilde korunmalarını sağlayan uygulamaya ilişkin tedbirlerin ve emir komuta zinciri içerisinde yer alan sorumlular tarafından işlenebilecek kusur ve hataların tespit edilmesini sağlayacak usullerin öngörülmesi gerekmektedir. Bu çerçevede askere alım sırasında kişilerin uygun denetimlerden geçirilmesi ve askerlik öncesinde ve sırasında gerekli denetim ve müdahalelerin yapılması büyük önem taşımaktadır.

Yaşam hakkının korunması, silâh altındaki bir askerin askeri makamların kontrolü altında iken "şüpheli" bir biçimde ölmesi durumunda, bağımsız ve tarafsız bir şekilde etkili ve uygun resmi bir soruşturmanın yürütülmesini de gerekli kılmaktadır. Bu şekilde yukarıda bahsi geçen yasal ve idari çerçevenin etkili bir şekilde uygulanması temin edilebilecektir. Bu amaçla yürütülen araştırma ve soruşturmanın öncelikle olayların tam olarak nasıl meydana geldiğinin belirlenmesini, ikinci olarak ise sorumluların tespit edilmesini ve gerek görüldüğünde cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olması gerekir. Bu kapsamda yürütülen işlemler, ön soruşturma aşamasının ötesine geçmeli ve yargı aşaması da dâhil bütün süreç 17. maddenin gereklerine cevap vermelidir. Böylelikle, derece mahkemeleri hiçbir durumda mağdurların yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığına karşı yapılan saldırıları cezasız bırakmamalıdır.

İntihar eylemine girişilebileceği konusunda uyarıcı nitelikte bir belirti bulunmaksızın bir askerin sadece kendisine yüklenen sorumluluklar nedeniyle yoğun kaygılar yaşamasına bağlı gerçekleşen intihar eylemlerini idarenin öngörmesi ve gerekli tedbirleri alması gerektiği sonucu çıkarılamaz. Benzer bir şekilde, teşhise imkân vermeyen ve psikolojik tedaviyi gerektirecek düzeyde ortaya çıkmayan psikolojik sorunların kişilerin intihar eylemine girişebileceği konusunda idarece fark edilmesi gerektiği söylenemeyecek olup bunun da ötesinde ilgili kişinin şahsi ve ailevi geçmişinden bu konuda bir eğilimi olabileceği şüphesinin bulunması veya ilgili kişinin söz ve davranışlarından bu konuda bir eylemi olabileceğinin somut ve açık bir şekilde görülebilmesi gerekmektedir. Aksi yöndeki bir değerlendirme, insan davranışlarının öngörülemezliği nedeniyle yetkililer üzerinde aşırı bir yük oluşturacaktır.

Kararın Özeti:

Başvurucuların oğlu, askerlik vazifesi sırasında ve 19/9/2010 tarihinde nöbet tuttuğu esnada, kendi silahını ateşleyerek hayatına son vermiştir. Olay Askeri Savcılığa bildirilmiş, Askeri Savcılık tarafından resen soruşturma başlatılmış, olay yerinin askeri savcılığa uzak olması ve gecikmesinde sakınca bulunan bir durumla karşı karşıya olunması sebebiyle, delillerin kaybolmaması amacıyla Askeri Savcılık tarafından müteveffanın ölü muayene ve otopsi işlemlerinin yapılması, olay yeri incelemesinin yerine getirilmesi ve resen gözetilecek

diğer hususların yapılması için Cumhuriyet Başsavcılığına talimat yazılmıştır. Söz konusu talimat uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığı olay yerini incelemiştir. Olay yeri incelemesinin yapılmasının ardından Ölü Muayene ve Otopsi İşlemine başlanmış ve kesin ölüm nedeninin belirlenmesi amacıyla cesedin klasik otopsi işlemine yapılması için Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine karar verilmiştir. Yürütülen soruşturma kapsamında Askeri Savcılık tarafından müteveffanın anne ve babasının ifadesine başvurulmuş ve olayla ilgili tüm personelin ifadeleri alınmıştır. Adli Tıp Kurumu Başkanlığınca Ayrıntılı Otopsi Raporu düzenlenmiştir. Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün Ekspertiz Raporunda, müteveffanın kendi silahı ile kendini vurduğunun net olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Olayla ilgili mağdur sıfatı ile başvuruolarının ifadeleri alınmış, olay tarihi itibarıyla Tugay Baştabibi olarak görev yapan İ.D., Tank Muhabere Bölüğünde teknisyen başçavuş olarak görev yapan O.G., olayın meydana geldiği anda birlikte nöbet tuttuğu er T.Y. tanık olarak dinlenmiştir. Olay günü Tank Onbaşı olarak görev yapan T.A.'nın ifadesi alınmış ve müteveffanın samimi arkadaşı olan Y.S. tanık olarak dinlenmiştir. Askeri Savcılık tüm bu hususları değerlendirerek, müteveffanın kendi iç dünyasından kaynaklanan ve dışı yansıtmadığı sorunlar nedeniyle geçirdiği psikolojik bunalım sonucunda intihar ettiği gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karara karşı başvuruolar tarafından itiraz kanun yoluna başvurulmamıştır.

Başvuruolar, ayrıca, maddi ve manevi zararlarının karşılanması amacıyla 27/4/2011 tarihinde Milli Savunma Bakanlığına başvurmuşlardır. Milli Savunma Bakanlığının anılan talebe ilişkin 60 gün içinde cevap vermemesi üzerine, başvuruolar vekili tarafından, 30/6/2011 tarihli dilekçe ile Milli Savunma Bakanlığı (İdare) aleyhine adli yardım talepli tazminat davası açılmıştır. Başvuruolar vekilinin adli yardım istemi, kabul edilmiştir. AYİM İkinci Dairesi başvuruolarının maddi ve manevi tazminat istemlerinin yasal dayanaktan yoksun olması sebebiyle davanın reddine karar vermiştir. Dava adli yardımlı görüldüğünden AYİM İkinci Dairesinin 5/10/2011 tarih ve E.2011/1204 sayılı kararı kaldırılmıştır. Bu kapsamda, AYİM İkinci Dairesi, 20,00 TL posta ücretinin, 66,40 TL başvuru ve ilam harcının, ayrıca reddedilen maddi ve manevi tazminat miktarları üzerinden hesaplanan toplam 22.850,00 TL vekâlet ücretinin başvuruolardan alınarak davalı idareye verilmesine karar vermiştir. Anılan karara başvuruolar tarafından yapılan karar düzeltme istemi reddedilmiştir.

Başvuruolar, oğullarının kişiliğinin ve mizacının dikkate alınmadan ileri derecede beceri isteyen askerlik hizmetlerinde görevlendirildiğini, oğullarına silah verilip nöbet tutturulmasının idarenin ağır hizmet kusuru niteliğinde olduğunu, savcılığın kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararının kendi içinde çelişkili olduğunu, savcılık aşamasında dinlenen tanıklar askerlik yapan ve emir komuta zinciri içinde olan kişiler olduğundan ifadelerinin tam ve objektif olmadığını, bu sebeple AYİM'in tanıkları tekrardan dinleyip duruşma yaparak karar vermesi gerekirken sadece Askeri Savcılığın kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına atıf yaparak davayı reddettiğini, tek çocukları olan müteveffanın ölümü ile büyük bir manevi çöküntü yaşadıklarını ve onun maddi desteğinden de yoksun kaldıklarını belirterek Anayasa'nın 17. ve 36. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

Ceza Soruşturması Sürecine İlişkin İddialar Yönünden

Anayasa Mahkemesi, olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddiaların, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamayacağını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, Askeri Savcılığın 23/2/2011 tarih ve E.2011/171, K.2011/20 sayılı kararına karşı, başvurucular tarafından itiraz kanun yoluna başvurulmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının yetkili derece mahkemeleri önünde tanınan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun yürütülen ceza soruşturmasına ilişkin bölümünün “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

AYİM’de Görülen Tam Yargı Davası Sürecine İlişkin Olarak Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddialar Yönünden

Anayasa Mahkemesi, yargılamanın açıklığı ilkesinin amacının adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemek olduğunu ancak bunun her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmediğini, adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulmasının ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanmasının anayasal hakların ihlalini oluşturmayacağını hatırlatmıştır.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucular vekili tarafından, AYİM’de idare aleyhine tazminat davası açıldığı ancak söz konusu dilekçede duruşma yapılması talebinin bulunmadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesine sunulan bireysel başvuru dilekçesinde de 1602 sayılı Kanun’un 48. maddesi gereğince duruşma talep edildiğine dair bir bilgi ya da duruşma talep edilmesine rağmen AYİM 2. Dairesinin bu talebi karşılamadığına ilişkin bir iddianın yer almadığını, başvurucuların AYİM’de gerçekleşen yargılama sürecinde iddialarını ileri sürebildiğini, AYİM’in, başvurucuların davası hakkında verdiği kararında Askeri Savcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında başvurucuların müşteki sıfatıyla verdikleri ifadeler de dâhil olmak üzere elde edilen delillere istinaden, başvurucuların iddialarını niçin dikkate almadığını da açıklayarak davanın reddine hükmettiğini tespit etmiş ve bu bilgiler ışığında, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağı kurala bağlanan ve duruşma yapılması talebe veya mahkemenin takdirine bağlı kılınan idari yargılama sürecinde, tarafların iddia veya savunmaları yazılı olarak alındıktan ve önceki ceza soruşturması sürecinde elde edilen deliller dikkate alındıktan sonra bir karara bağlanan yargılamanın salt dosya üzerinden yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin söylenemeyeceğini belirtmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmını bir ihlalin olmadığı açık olduğundan “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

Yaşamı Korumak İçin Gerekli Tedbirlerin Alınmadığı İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkının, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup bu

konuda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri olduğunu, Devletin negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, bu kapsamda, bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunduğunu, zorunlu askerlik hizmeti için de geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için askeri mercilerin, kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerektiğini ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi göz önüne alınarak; pozitif yükümlülüğün, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmaması ve bu çerçevede Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede, basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşan bir kusurun askeri yetkililere atfedilebilir atfedilemeyeceğinin ortaya konulması gerektiğini ifade etmiştir.

Mahkeme, intihar eylemine girişilebileceği konusunda uyarıcı nitelikte bir belirti bulunmaksızın bir askerin sadece kendisine yüklenen sorumluluklar nedeniyle yoğun kaygılar yaşamasına bağlı gerçekleşen intihar eylemlerini idarenin öngörmesi ve gerekli tedbirleri alması gerektiği sonucu çıkarılmayacağını belirtmiştir. Benzer bir şekilde, teşhise imkân vermeyen ve psikolojik tedaviyi gerektirecek düzeyde ortaya çıkmayan psikolojik sorunların kişilerin intihar eylemine girişebileceği konusunda idarece fark edilmesi gerektiğinin söylenemeyeceğini bunun da ötesinde ilgili kişinin şahsi ve ailevi geçmişinden bu konuda bir eğilimi olabileceği şüphesinin bulunması veya ilgili kişinin söz ve davranışlarından bu konuda bir eylemi olabileceğinin somut ve açık bir şekilde görülebilmesi gerektiğini, aksi yöndeki bir değerlendirmenin, insan davranışlarının öngörülemezliği nedeniyle yetkililer üzerinde aşırı bir yük oluşturacağını ifade etmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, bir bütün olarak ceza soruşturması kapsamında elde edilen delillere, özellikle de bütün tanık ve müşteki beyanlarına bakıldığında, askere alınmadan önce ve askerlik görevine başladıktan sonra olay anına kadar gerçekleşen hiçbir olay veya olgunun müteveffanın kendisinin intihar girişiminde bulunabileceğine ilişkin uyarı niteliğinde bir belirti veya psikolojik sıkıntıları bulunduğunu ortaya koyamadığını, resen yürütülen ceza soruşturmasının oldukça kapsamlı olduğunu, makul bir süre içerisinde sonuca bağlandığını, tanık ve müşteki sıfatıyla ilgili tüm kişilerin beyanlarının alınması ve diğer teknik bilgilerin elde edilmesi dâhil olmak üzere olayın ne şekilde gerçekleştiğinin saptanmasına imkân sağlayacak gerekli tüm delillerin toplandığını ve başvurucuların soruşturmanın açıklığını temin edecek ve meşru menfaatlerini koruyabilecekleri bir şekilde soruşturma sürecine dâhil olabildiklerini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/852 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Temyiz mercii şikâyeti

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesine başvurunun yapılmasından sonra, ancak başvurunun kabul edilebilirliği hakkında karar verilmeden önce karar düzeltme başvurusu sonuçlanmış ise başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmelidir.

Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuru sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunmadığı ya da uyumsuzluğun çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 11/11/2009 tarihli işlemle kınama cezası ile cezalandırılmış, cezaya karşı yaptığı itiraz idare tarafından cevap verilmemek suretiyle reddedilmiş, Anayasa'nın 129. maddesinde değişiklik öngörerek devlet memurlarına verilen uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolunu açan 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un kabul edilerek halk oyuna sunulmak üzere 13/5/2010 tarih ve 27580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması üzerine 20/5/2010 tarihinde hakkında tesis edilen kınama cezasının iptali istemiyle dava açmıştır. İdare Mahkemesi, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ilgili hükümlerinde belirtilen sürelerden sonra açıldığı anlaşılan davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiş, temyiz edilen karar, Danıştayca onanmış, karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Başvurucu, tarafına denetim görevi sırasında birtakım usulsüzlüklerde bulunduğu dair mesnetsiz ve ağır ithamlarda bulunularak disiplin amiri tarafından savunmasının istenildiğini, savunmada bulunmasına rağmen kınama cezası ile cezalandırıldığını, anılan cezanın ilerideki terfileri yönünden sakınca doğurduğunu, söz konusu ithamlarla ilgili hakkında açılan kamu davasından beraat ettiğini, cezanın verildiği tarihte uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğunu, anılan cezalara karşı yargı yolunu açan Anayasa değişikliğine ilişkin kanunun

Resmi Gazete’de yayımlanmasının ardından yasal süresinde davasını açtığını, mahkemece bu husus gözetilmeksizin karar verildiğini belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını; bunun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu, bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvuruların bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemeyeceğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucunun hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda öngörülen süreler geçtikten sonra Anayasa değişikliğinin halkoyuna sunulmak üzere Resmi Gazete’de yayımlanması üzerine iptal davası açtığını, başvurucu tarafından sunulan ve Danıştay’ın, Anayasa ve Kanun değişikliği göz önüne alınarak işin esası hakkında yeniden bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozduğu kararların ise uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu dönemde ve fakat süresi içinde açılan, yargı yolunun kapalı olması gerekçe gösterilerek ilk derece mahkemelerince reddedilen ve Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden sonra yargılaması henüz sonuçlanmamış, dolayısıyla işin esasının incelenmesinin mümkün olduğu davalara ilişkin olduğunu ve bu nedenle anılan kararların başvurucunun açtığı dava açısından emsal teşkil etmeyeceğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/1436 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Temyiz mercii şikâyeti

Mülkiyet hakkı

Kamulaştırmasız el atma

Kararın Özü:

6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi gereği mevcut dava malzemesini inceleyerek uyuşmazlık konusunda karar vermek, yani hukukun uygulanması ve yorumlanması hâkimin resen gözececeği bir husustur. Bu kapsamda dava konusu uyuşmazlığın hukuki nitelemesi ve yorumlanmasıyla buna getirilen çözüm hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin uyuşmazlık konusunu hukuki nitelemesinde ve kuralları yorumlamasında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken Sözleşme'ye Ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasadâ öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngörmektedir. AİHM, yasadâ öngörülen koşulları, bir diğere ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (bkz. Malonei/İngiltere, B. No: 8691/79, 2/8/1984, §§ 66-68) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır.

Dayanağını Anayasa ve yasalardan almayan, bireylerin mülkiyet hakkına son veren bir uygulama olan kamulaştırmasız el atma yasalara uygun bir kamulaştırma ile aynı hukuki çerçeve içinde değerlendirilemez. İdarelere resmi kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, taşınmaz sahipleri için öngörülemeyen ve hukuki olmayan müdahale riski taşımaktadır.

Kararın Özeti:

Başvurucunun maliki olduğu tarla vasıflı taşınmazın tarladan daha düşük kotlu ve kısm su birikmesine sebep olan tarla yolu niteliğindeki bölümü, idarece ıslah çalışmaları sırasında dere yatağı kabul edilerek 1,5-2 metre genişliğinde şerit halinde herhangi bir ölçüm yapılmadan 2 metre derinlikte oyulmuş ve kanala dönüştürülmüştür. Başvurucu, bu eyleme karşı idareye başvurmuş, idare taşınmazın eski haline dönüştürülmesi talebinden sonra, verimli toprak yerine açılan kanalı dolgu malzemesiyle doldurmuştur. Bunun üzerine

başvurucu, Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak zararının tespit edilmesi talebinde bulunmuş, Mahkemece keşif yapılmış ve bilirkişi raporuna istinaden taşınmazın eski haline getirilerek yeniden tarıma elverişli arazi olarak kullanılabilmesi için toplam 13.551,65 TL tutarında imalat ve nakliye yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, zararın karşılanmaması üzerine tazminat talebiyle dava açmış, davalı idare kendilerinin taşınmaza zarar vermediğini aşırı yağışlar nedeniyle dere taşması sonucu zarar meydana geldiğini ve yine aşırı yağışlar nedeniyle doldurma işlemi yapılamadığından zararın giderilemediğini belirtmiş, doğal afet nedeniyle meydana gelmiş felaketten idarenin sorumlu tutulamayacağını dile getirerek davanın reddini talep etmiştir. Mahkeme keşif sonuçlarını ve bilirkişilerden alınan raporları da dikkate alarak başvurucuya tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine hüküm Yargıtayca düzeltilerek onanmış, karar düzeltme talebi de reddedilmiştir. Başvurucu, Mahkemenin tarafların talebi olmaksızın kamulaştırmaz el atma prensibini göz önünde bulundurmamak suretiyle ve tarımsal net gelir yöntemini esas alarak tazminata hükmettiğini, hükmün temyizi sonucu ise Yargıtay'ın "el atılan ve yol haline dönüştürülen 229,01 m 2'lik bölümdeki davacı payının iptali ile yol olarak terkinine" cümlesini ekleyerek ilk derece mahkemesi hükmünü düzelterek onadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin ortadan kaldırılarak terkin edilen payın kendisine iadesi ile zararına karşılık olarak da maddi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış olayların sübutu, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucunun, idarenin haksız fiili nedeniyle verdiği zararın giderilmesi (eski hale getirme) amacıyla açtığı tazminat davasının, Mahkemece kamulaştırmaz el atma nedeniyle tazminat davası olarak görüldüğünü, Mahkemenin tarafların getirdiği delillerle bağlı olarak kararını verdiğini ve dava konusu uyumsuzluğun hukuki nitelemesi ve yorumlanmasıyla buna getirilen çözümün hâkimin takdir yetkisi içinde olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun davanın nitelemesiyle ilgili iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun hak arama hürriyetiyle ilgili şikâyetinin diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Mülkiyet Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiğinin hüküm altına alındığını, idarelere resmi kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan kamulaştırmaz el atma uygulamasının, taşınmaz sahipleri için öngörülemez ve hukuki olmayan müdahale riski taşıdığını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, Anayasa ve kanunlarla belirlenmiş süreçler takip edilmeden başvurucunun mülkiyetinde

bulunan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığıının mahkeme kararıyla sabit olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, idarenin dere ıslah çalışması kapsamında başvurucuya ait taşınmazın bir bölümüne kamulaştırmasız el atmasının Anayasa'nın 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ancak dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedeli dava tarihinden itibaren işleyen faiziyle ödenerek ulaşılmak istenen kamu yararıyla başvurucunun müdahale edilen mülkiyet hakkı arasında makul bir orantının kurulduğu, idarenin el atma işleminin ihmalden kaynaklandığı ve kanuni olmayan el atma hakkında ihlal kararı verildiği göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya ayrıca tazminat ödenmesine gerek bulunmadığı yönünde karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 6/3/2014 tarih ve 2013/4439 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Maddi ve manevi varlığın korunması

Evli kadının soyadı

Sınırlandırma nedeni öngörülmemiş haklar

Kararın Özeti:

Bireyin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir unsuru haline gelen, birey olarak kimliğin belirlenmesinde ayırdedici önemli unsurlardan biri ve vazgeçilmez, devredilmez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı olan soyadının kişinin manevi varlığı kapsamında olduğu açıktır.

Cinsiyet, doğum kaydı gibi kimlik bilgileri ve aile bağlarıyla ilgili bilgiler ile bunlarda değişiklik ve düzeltme yapılmasını isteme hakkının yanı sıra, isim hakkı da Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.

Birbiriyle çatışan temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir uluslararası anlaşma hükmü ile bir kanun hükmünü önlerindeki olaya uygulamak durumunda olan uygulayıcıların özellikle mahkemelerin, kanunu göz ardı ederek uluslararası anlaşmayı uygulama yükümlülükleri vardır.

Kararın Özeti:

Biyokimya uzmanı olan başvurucu, evlenmekle değişen soyadının evlenmeden önce taşıdığı soyadı ile değiştirilmesi istemiyle dava açmış, davanın reddine hükmedilmiş, temyiz ve karar düzeltme talebi de reddedilmiştir. Başvurucu, biyokimya uzmanı olarak uzun yıllar kamu sektörü ve özel sektörde görev yaptığını, evlenmeden önce "Dolgun" olan soyadının evlenmekle "Genç" olarak değiştiğini, evlendiği tarihe kadar eğitim ve çalışma yaşamında "Dolgun" soyadı ile kişilik ve kimlik kazandığını ve bu nedenle eski soyadını kullanma talebiyle açılan davanın reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 10., 12., 17. ve 90. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinde, manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı açısından herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğunun söylenemeyeceğini, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmesi gerektiğini, ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da, Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların da sınırlandırılabilceğini, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan başta yasa ile sınırlama kaydı olmak üzere tüm güvence ölçütlerinin, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen hakkın

kapsamının belirlenmesinde de gözetilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca, Anayasa'nın 90. maddesi çerçevesinde, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası bir andlaşma ile bir kanun hükmünün çatışması halinde, uluslararası andlaşma hükmünün öncelikle uygulanması gerektiğini, bu durumda başta yargı mercileri olmak üzere, birbiriyle çatışan temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir uluslararası andlaşma hükmü ile bir kanun hükmünü önlerindeki olaya uygulamak durumunda olan uygulayıcıların, kanunu göz ardı ederek uluslararası andlaşmayı uygulama yükümlülükleri olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, mahkemelerce verilen kararların 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "*Kadının soyadı*" kenar başlıklı 187. maddesine dayanarak verildiğini ancak, ilgili Kanun hükmünün AİHS hükümleri ve AİHM kararları ile çatıştığını, bu durumda, uyumsuzluğu karara bağlayan derece mahkemelerinin, AİHS ve diğer uluslararası insan hakları andlaşmaları ile çatışan 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesini kararlarına esas almayarak, başvuru konusu uyumsuzluk açısından Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca uygulanması gereken uluslararası sözleşme hükümlerini dikkate alması gerektiğini bu nedenle başvurunun manevi varlığı kapsamında güvence altına alınan isim hakkına yönelik müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan gerekçelerle, başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 2/4/2014 tarih ve 2014/3986 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi

İfade Özgürlüğü

Sosyal paylaşım sitelerine erişimin kısıtlanması

Kararın Özü:

Milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti halinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur.

Sosyal medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Yargı kararının yerine getirilerek sosyal medya sitesine erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından idari yargı yolunun etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığı ve başvuru sahiplerinin idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olduğu söylenemez.

İnternet modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değere sahip bulunmaktadır. İnternetin sağladığı sosyal medya zemini kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle düşünceyi açıklamanın günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerinden biri haline gelen internet ve sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiği açıktır.

Sınırlama amacı ile aracı arasında adil bir dengenin gözetilmesi şeklinde tarif edilen ölçülülük ilkesi ile daha az sınırlayıcı ya da daha hafif tedbirlerle sınırlama amacına ulaşılması mümkün olduğu halde hak ve hürriyetleri daha çok sınırlayan, haklardan yararlanacak kişilere daha ağır yükümlülükler getiren düzenlemelerin önlenmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla belli bir amaca ulaşmak için alınan sınırlayıcı tedbir, gereğinden ağır ve katı ise o sınırlama ölçülü olmayacağı gibi demokratik toplum düzenine de uygun bir sınırlama da olmayacaktır.

Kararın Özeti:

Başvuru sahipleri, sosyal medya platformu twitter.com isimli internet sitesinin aktif olarak kullanıcılarıdır. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) bazı mahkeme kararlarına istinaden söz konusu site hakkında koruma tedbiri kararı uygulamış ve twitter.com adresine erişim engellenmiştir. TİB, erişimi engellenen twitter.com adresine kullanıcıların DNS ayarlarını değiştirilerek girdiğinin tespit edilmesi üzerine Google DNS

adreslerine de erişimi engellemiştir. Başvurucular, TİB'in bu kararına karşı idari yargı mercileri önünde iptal davası açılmasının tüketilmesi gerekli etkili bir yol olmadığı iddiası ile doğrudan bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Bu arada söz konusu erişimin engellenmesi işlemine karşı yürütmeyi durdurma istemli olarak açılan başka bir davada, İdare Mahkemesi dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Başvurucular, özetle, TİB'in engelleme kararına dayanak gösterdiği yargı kararlarının belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olmasına rağmen TİB tarafından twitter.com adlı internet sitesine erişimin tamamen engellenmesinin kanuni dayanağının olmadığını, erişimin engellenmesi yönündeki sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kriterlere aykırılık oluşturduğunu ve Anayasa'nın 26., 27., 40. ve 67. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Anayasa Mahkemesi, ilk olarak, kabul edilebilirlik hususunu ele almış ve yargı kararının icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olan idarece anılan internet sitesinin bu konudaki mahkeme kararına rağmen erişime açılmadığı, her ne kadar kanunda yargı kararının yerine getirilmesine ilişkin sürenin otuz günü geçemeyeceği belirtilmiş ise de bu sürenin azami bir süreye işaret ettiği, hukuk devletinde yargı kararının uygulanmasının, yalnızca şeklen bir yerine getirmeyi değil, objektif koşullar altında, olabilecek en kısa süre içinde, tespit edilen hukuka aykırılığın giderilmesini gerektirdiği, bu konuda verilen yürütmeyi durdurma kararının, işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleştiği tespitine dayandığı ve yürütmesinin durdurulmasına karar verilen işlemin doğurduğu olumsuz etkinin idarece giderilmesi zorunluluğu da dikkate alındığında, TİB tarafından anılan sitenin derhal erişime açılmaması nedeniyle bu yükümlülüğün yerine getirilmediği gerekçeleriyle yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında idari yargı yolunun ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığının söylenemeyeceği ve böylece başvurucuların idare mahkemesine başvurularının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşmış ve başvurucuların Anayasa'nın 26. maddesine ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görüldüğünden başvuruların kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme, Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçların "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş olduğunu ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğunu gösterildiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca, internetin modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir araçsal değere sahip olduğunu, internetin sağladığı sosyal medya zemininin kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez nitelikte olduğunu bu nedenle düşünceyi açıklamanın günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerinden biri haline gelen internet ve sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, TİB'in bazı mahkeme kararlarını gerekçe göstererek twitter.com internet sitesine erişimi engellediği anlaşılmakta ise de dayanak gösterilen kararların incelenmesinden söz konusu kararların sadece belli URL adreslerine erişimin engellenmesine yönelik olduğunu, derece

mahkemelerince doğrudan twitter.com internet adresine erişimi engellemeye yönelik bir karar alınmadığını, TİB'in ilgili mevzuat hükümleri gereğince erişimin engellenmesine ilişkin kararının kural olarak bir yargı kararını gerektirdiğini, bu konuda görevli mahkemelerin sulh ceza mahkemeleri olduğunu ve mahkemelerce verilen kararın niteliği itibarıyla bir ceza muhakemesi koruma tedbiri olduğunu, buna göre TİB'in ancak mahkemece bu konuda alınmış bir karara dayalı olarak ve bu kararda öngörülen tarzda engelleme kararının icrasını gerçekleştirebileceğini, somut olayda, erişimin engellenmesinin URL bazında değil de tüm bir siteye yönelik erişimin engellenmesi şeklinde uygulandığını, 5651 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında TİB'in kararına dayanak gösterdiği mahkeme kararlarını aşan ve milyonlarca kullanıcısı bulunan bir sosyal medya ağı olan twitter.com sitesine erişimin tamamen engellenmesini öngören işleminin kanuni dayanağının bulunmadığı ve bu sosyal paylaşım sitesine erişimin kanuni dayanağı olmaksızın ve sınırları belirsiz bir yasaklama kararı ile engellenmesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, ayrıca ifade özgürlüğünün demokratik hukuk devletindeki önemi dikkate alındığında TİB tarafından twitter.com isimli internet sitesine erişimin engellenmesinin yalnızca bu engellemeye dayanak gösterilen ve URL bazlı verilen kararların muhataplarını değil, twitter.com ağından yararlanan tüm kullanıcıların ifade özgürlüğüne yönelik ağır müdahale niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuruçuların Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine, kararın birer örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmak üzere Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

İkinci Bölümün 7/3/2014 tarih ve 2013/4784 başvuru numaralı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Adil Yargılanma Hakkı

Savunma Hakkı

Mahkeme önünde hazır bulunma hakkı

Suçlamanın niteliği ve sebebinden ayrıntılı olarak haberdar edilmek hakkı

Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak hakkı

Kendisini bizzat ya da müdafî yardımıyla savunma hakkı

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı

Kararın Özü:

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) "hakkaniyete uygun yargılama" kavramından hareket ederek adil yargılamanın zımni gereklerini saptamıştır. Bu gereklerden en önemlisi Anayasa'nın 36. maddesinde de açıkça ifade edilmiş olan "savunma hakkı"dır. Ceza yargılamasındaki savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel bir ilkesidir. Bu sebeple AİHM'e göre hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilmesi için, yargılamanın yürütülmesi sırasında alınan önlemlerin, savunma hakkının yeterince ve tam olarak kullanılması ile uyumlu olması ve bu hakların teorik ve soyut değil, etkili ve pratik olacak şekilde yorumlanması gerekmektedir.

Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinde hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden ... ayrıntılı olarak haberdar edilmek" hakkı, kişinin savunmasını hazırlayabilmesi için getirilmiş bir güvencedir. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında güvence altına alınmış olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ışığında, (3) numaralı fıkranın (a) bendi, cezai konularda hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmasının temel ön koşulu olarak şüpheli veya sanığa detaylı bilgi verilmesini öngörmektedir.

Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi, bilgilendirmenin şekline ilişkin herhangi bir yükümlülük içermemle birlikte bu güvence, şüpheliye veya sanığa hakkındaki "suçlamayı bildirme" konusunda özel bir çaba gösterilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Bu nedenle (a) bendi uyarınca sanığa verilecek bilgi, kendisinin hangi fiil nedeniyle suçlandığını ve bu fiilin hukuki nitelemesinin ne olduğunu içermeli ve detaylı olmalıdır. Ceza kovuşturmasında esaslı bir yeri olan

iddianamenin tebliğ edilmesiyle, sanığın, yazılı bir biçimde, suçlamaların maddi ve hukuki temelinden resmi olarak haberdar olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan yargılama sırasında suçun hukuki niteliğinin değişmesi halinde de sanığa yöneltilen suçlamanın değişen hukuki niteliği ve nedenleri hakkında bildirim yapılması gerekmektedir.

AİHM, Sözleşme'nin 6. Maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi ile hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak" hakkına yer verilen (b) bentlerinin birbiriyle bağlantılı olduğunu; suçlamanın nedeni ve niteliği hakkında bilgilendirilme hakkının, şüphelinin veya sanığın savunmasını hazırlama hakkı ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollardan yararlanmak" kavramının kapsamındadır. Bu hak gereğince sanığa ve müdafisine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde suçun hukuki nitelendirmesinin değişmesi halinde de savunmanın yeniden hazırlanması için gerekli zaman ve kolaylıklar sağlanmalıdır.

Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafininin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek" hakkı bulunduğu belirtilmiştir. Sanık kendisini bizzat savunma hakkına sahip olduğu gibi bir müdafî yardımıyla savunma hakkına da sahiptir. Ancak müdafî ile temsil edilme hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında, başvuruçunun müdafî yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır.

Sanığın kendini savunma hakkından faydalanmasının ilk koşulu sanığın savunmasını yapabilmesi için mahkeme önünde hazır bulunma olanağına sahip olmasıdır. AİHS'in 6. maddesinde açıkça belirtilmemiş olsa da duruşmada hazır bulunma hakkı AİHS'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki adil muhakeme hakkının bir parçasıdır. Bir sanığın aleyhine açılan ceza davasında duruşmada hazır bulunması genel bir haktır ve AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan (c), (d) ve (e) bentlerinde yer alan hakların bir parçasıdır.

Kararın Özeti:

Başvuru hakkında, geceleyin silahlı yağma suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmış, duruşmalara gelmemesi nedeniyle Mahkemece hakkında yakalama kararı çıkartılmış ve yakalanmış; müdafisinin huzurunda savunması alınarak tutuklanmıştır. Başvuru ceza infaz kurumundan bir yanlışlık sonucu tahliye edilmiş, hakkında yeniden yakalama kararı çıkartılmış ve yakalanmış; müdafisinin huzurunda savunması alınarak yeniden tutuklanmıştır. Başvuru sonuncu celseye katılmış, müdafisi huzurunda yeniden savunma yapmış ve 36 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar Yargıtayca da onanmıştır. Başvuru, ailevi sebeplerle asker kaçağı olarak yaşadığını bu nedenle duruşmalara katılmadığını, yalnızca iki kez duruşmaya katıldığını ve bir kez

kendisini savunabildiğini; ayrıca özel avukat tutamadığını, kendisini Baro tarafından tayin edilen avukatın savunduğunu ve ilk derece mahkemesi kararını bu avukatın temyiz ettiğini belirtmiş ve kendisini yeterince savunamamış olması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, ceza yargılamasındaki savunma haklarının güvence altına alınmasının demokratik toplumun temel bir ilkesi olduğunu, AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "*Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden ...ayrıntılı olarak haberdar edilmek*" hakkının, kişinin savunmasını hazırlayabilmesi için getirilmiş bir güvence olduğunu, bu güvencenin, şüpheliye veya sanığa hakkındaki "*suçlamayı bildirme*" konusunda özel bir çaba gösterilmesi gerekliliğine işaret ettiğini, suçlamanın nedeni ve niteliği hakkında bilgilendirilme hakkının, şüphelinin veya sanığın savunmasını hazırlama hakkı ışığında değerlendirilmesi gerektiğini, savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkının, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "*meşru vasıta ve yollardan yararlanmak*" kavramının kapsamında olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, ayrıca, bu hak gereğince sanığa ve müdafisine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi, aynı şekilde suçun hukuki nitelendirmesinin değişmesi halinde de savunmanın yeniden hazırlanması için gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması gerektiğini, nitekim 5271 sayılı Kanun'a göre sanığa, suçlamaların maddi ve hukuki dayanaklarını bildiren iddianamenin tebliği ile savunma arasında en az bir haftalık sürenin bulunması gerektiğini ve aynı Kanun'a göre sanığın ek savunmasının alınması gerektiği durumlarda istemi halinde sanığa veya müdafisine ek savunmasını hazırlamak için süre verilmesinin bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir.

Mahkeme, ilaveten, sanığın kendisini bizzat savunma hakkına sahip olduğu gibi bir müdafî yardımıyla savunma hakkına da sahip olduğunu ancak müdafî ile temsil edilme hakkı bakımından önemli olanın, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında, başvurunun müdafî yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olması olduğunu, sanığın kendini savunma hakkından faydalanmasının ilk koşulunun ise sanığın savunmasını yapabilmesi için mahkeme önünde hazır bulunma olanağına sahip olması olduğunu, nitekim duruşmada hazır bulunma hakkının bir sonucu olarak 5271 sayılı Kanun'da, istisnalar saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılamayacağına hükme bağlandığını belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurunun cezalandırılması için 20/12/2004 tarihli iddianame ile ceza davası açıldığı halde, duruşmalardan kaçması nedeniyle başvuru hakkında duruşma yapılamamış olduğunu ve ancak yakalandığı 22/4/2011 tarihinde ilk kez duruşmaya çıkartılarak mahkeme önünde hazır bulunma hakkından faydalandırıldığını, ayrıca somut olayda isnat edilen suçun kanunda öngörülen cezasının alt sınırının beş yıldan fazla olması ve başvurunun kendisinin bir müdafî seçmemiş olması nedeniyle başvurucuya resen müdafî tayin edildiğini, başvurunun, ilk derece mahkemesince resen tayin edilen müdafîin müdafîlik görevlerini yerine getiremediğini ileri sürmediği gibi müdafîinin yardımından etkili bir biçimde yararlanamamasının sebeplerini de bildirmediğini, somut olayda başvurucuya atanan ilk iki müdafîin duruşmalarda hazır bulunmaması üzerine Barodan yeni müdafî talep edildiğini ve başvurunun son celse atanan müdafîi ile savunma hakkını kullandığını son atanan müdafîin ilk derece mahkemesinin kararını temyiz de ettiğini, başvurunun, kendisine atanan müdafîlerin görevini yerine getirmediği yönünde derece mahkemeleri önünde bir

şikâyeti de olmadığını, başvuruçunun, 22/4/2011, 14/2/2012 ve 2/3/2012 tarihli duruşmalarda hazır bulunmuş olduğunu ve savunmasını yaptığını, başvuruçunun ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında savunmasını hazırlamak için mahkemeden ilave süre istemediği gibi eğer ilk derece yargılaması sırasında yargılama daha fazla uzamış olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmadığını sonuç olarak somut olayda başvuruçunun suçlamanın nedenleri ve niteliği hakkında bilgilendirildiğini, duruşmada hazır bulunmasının sağlandığını, savunmasını hazırlaması için gerekli zaman ve kolaylıklardan faydalandırıldığını, kendisine ve müdafisine verilen süre dışında ilave süre istemediğini, bir müdafininin yardımından faydalanmak suretiyle savunma hakkını kullandığını öte yandan dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvuruçunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuruçunun savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvuruçunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)